

ŽIVLJENJE IN SVET

TEDENSKA REVIIJA — PRILOGA PONEDELJSKEGA JUTRA

ST. 25.

V LJUBLJANI, 18. DECEMBRA 1937.

BNJIGA 62.

ELO JUSTIN

STUDIJA

M E S T A N A D O B L A K I

Po neki novi statistiki je najvišje mesto na svetu Cerro de Pasco, glavno mesto juninakega okrožja v južnoameriški republiki Peruju. To mesto leži nič manj nego 4302 m nad morsko površino, v tem primeru nad površino Tihega oceana. Marsikomu se bo čudno zdelo, da se morejo ljudje v takšni višini zbirati k stalnemu bivanju. Ti ljudje, kakšnih 20.000 jih je, so v reanici »najvišji ljudje na svetu«, če izvajamo nekoliko samotarjev, ki živijo kje svoje od vsega sveta ločeno življenje.

Kar je te ljudi, v prvi vrsti Indijance in mestice, povedilo tako visoko nad oblake, je seveda vaba, ki ji ljudje le poredkoma zopravljajo: v Cerro de Pasco pridobivajo zlato, srebro in baker, zato vodi tudi državna gorska železnica iz Oroye v Lima v te višine. Tujec se muči komaj dan v tem najvišjem mestu na svetu, ne da bi ga napadla gorska bolezen, ki jo imenujejo tam »soroche«.

Toda Cerro de Pasco nikakor ni edino človeško naselje, ki se ponasa s takšno nenavadno višino. Baš v Južni Ameriki jih je še več. Dve bolivijski mesti spadata med najvišji naselja na svetu. To je Laz Paz, bolivijska prestolnica, ki leži 3800 m nad morsko gladino in je izhodišče kordiljerske železnice, ter Potosi, staro mesto srebrnih rudnikov, ki leži v višini 3985 m. Zadnje mesto, ki so ga ustanovili l. 1546., je imelo nekoč baje 100.000 prebivalcev, in sicer v dobi, ko je bilo pridobivanje srebra v razcvetu. Danes živi v Potosiju, čeprav so srebrove rudnike, ki se niso več rentirali, že davno zaprli, še vedno 31.000 ljudi, tu imajo celo vseučilišče, ki se lahko ponasa z naslovom »najvišje visoke šole« na svetu. Tudi konzulate imajo tu.

Tudi na azijski celini nahajamo kraje, ki leže visoko nad oblaki. Omenimo takoj praviščno, Evropcem zaprto prestolnico »zemskega boga«: skrivnostna, z mogočnimi zgradbami napolnjena Lhasa leži v tibetskem visokogorju 3560 m nad morjem.

Afriški »prebivalci oblakov« se pač ne morejo meriti z južnoameriški in azijski rekordi, vendarle pa leži mesto, ki je bilo še pred letom dni svetovno zgodovinskega pomena, Adis Abeba, v višini 2400 m. V Abesiniji nahajamo

sploh najvišja afriška naselja, številni manjši kraji v tem pogledu Adis Abebo celo daleč prekašajo, čeprav ni nobenega, ki bi ležal višje nego 3000 m.

S temi številkami se Evropa seveda ne more pomeriti, vsaj ne, kar se tiče večjih krajev ali celo mest. Stanovalci poedinah znanstvenih observatorijev pa opravljajo svojo službo vendarle v višini do 3500 m. zlj

ZIBEL CSR

Med vojno je češkoslovaški narodni odbor, katerega so po končanih sovražnostih zavezniki priznali za začasno vlado čsl. republike, imel svoj sedež v Parizu rue Bonaparte 18. Predsedoval je temu narodnemu sosvetu Masaryk, glavni tajnik pa mu je bil E. Beneš, sedanji prezident. Dva Slovaka: Milan Stefanik, bodoči general in prvi vojni minister nove države, in Stefan Osuský, sta bila pomembnejša člana. V imenu svoje vlade je Osuský te dni v Parizu, kjer poslanikuje, podpisal pogodbo, na podlagi katere postane omenjena hiša last čsl. države. V tem zgodovinskem posloplju bodo osnovali muzej za spomine, ki se našajo na vse korake, kolikor jih je odbor naredil za oživitve čsl. narodne neodvisnosti.

Kraft: TOVARNISKI DIMNIKI (lesores)

ZLOČINSTVO MED ŽIVALMI

li so živali zločinci? Ali imajo kakor ljudje zločinska nagnjenja? Ali dobimo med njimi tatove in morilce? Znanost odgovarja na ta vprašanja pritrilno. Mnoge živali kažejo izrazito zločinska nagnjenja, skoraj vsako obliko človeških zločinov najdemo tudi med njimi.

Za mnoge zločine živali dokažemo lahko tudi premislek in namero za zločin, kakor bi rekli v jeziku juristov. Kot primer navedimo tu tragedijo dvojice ščinkavcev, ki jo je neki lastnik vrta v okolici Berlina opazoval to poletje. Ščinkavca sta si zgradila gnezdo in samica je valila. Ves čas, ko je sedela na jajcih, se je tam okrog podil kos in očitno prežal. Ko so se mladiči izvalili ter sta samec in samica prvič zapustila gnezdo, se je kos vrgel na zarod in vse štiri mladiče ugrabil.

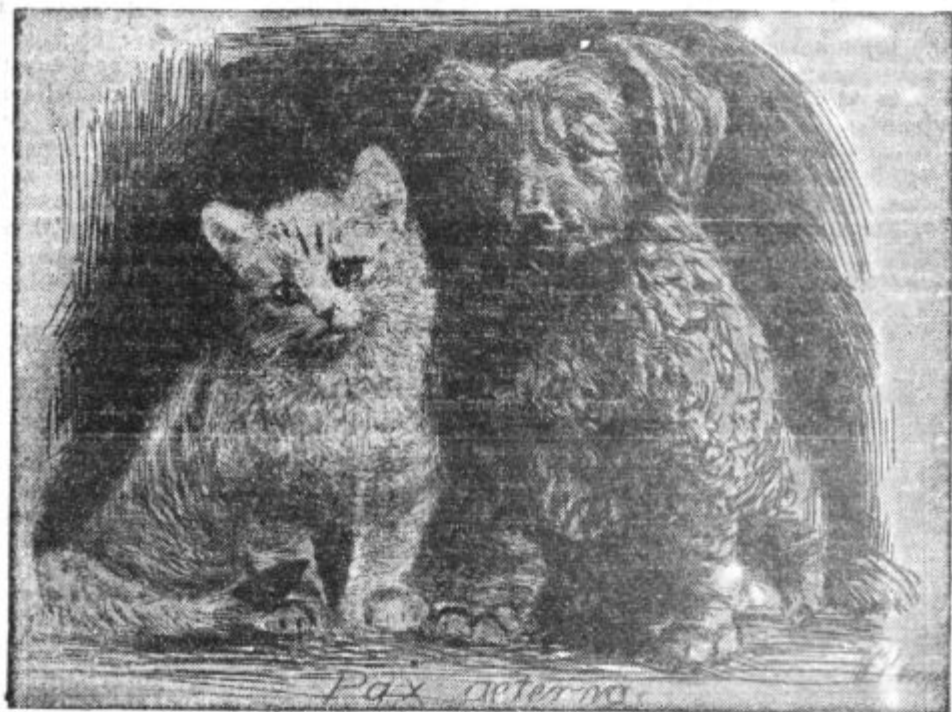
Ta primer bi lahko bil poedin primer, če bi mnogi gozdarji, vrtnarji in drugi pogostoma ne opazovali podobnih stvari. Kos velja danes za najnevarnejšega roparja v gnezdih malih ptic. To dejstvo je tem bolj pomemb-

no, ker so se kosi v zadnjih desetletjih mnogokje zelo razmnožili in so s tem izrinili druge ptice pevke. Povsod tam, kjer gnezdi kos, drugih ptic pevk ni v bližini.

Tatvine naletimo v živalskem svetu posebno pogostoma. Čebelarjem moramo n. pr. očitati, da ne razločujejo dobro med mojim in tvojim. Golobi in vrabci so hudi tatovi, posebno vrabci kradejo po lastovičjih gnezdih — za kar se spet lastovke maščujejo pri vrabcih. Kavke niso samo tatinske, rade se tudi opišejo. Kradljiva sraka je postala že naravnost pojem.

A tudi med četveronožci dobimo nepoštene elemente. K njim pripadajo posebno mačke, med tem ko so psi poštene, čeprav krade seveda tudi psi, ki mora skrbeti za mladiče, kakor sraka. Materinska ljubezen dela žival pač slepo.

Umore in detomore opazujemo med mnogimi živalmi. Pri tem ni treba misliti na primere, da usmrčajo mesojedne živali druge zovoljo gladi. S tem sledijo le svojemu naravnemu nagonu. Če pa štrk drugega štrka umori

iz ljubosumnosti, tedaj je to, pravno gledano, pravi umor. Ljubosumne afe-re so med štokljam posebnost pogo-ste, pa tudi pri drugih živalih. Spom-nimo se samo na křivave boje jelenov v dobi parjenja.

Detomor med živalmi ni redek po-jav. Posebno med pticami so primeri, da starši požro svoj lastni zarod ali pa ga vržejo iz gnezda. Skoraj pri vseh ptičjih vrstah naletimo na matere, ki pozabljajo na svoje dolžnosti in se na ta način izognejo naporu, da bi svoje mladiče vzredile.

Za človeškega opazovalca so videti takšni primeri grozoviti. In vendar ne smemo trditi, da bi bila zločinska na-gnjenja pri živalih tako izrazita kakor pri ljudeh. Marsikateri živalski zločin se nam vidi zločin samo zavoljo tega, ker smo površno pogledali vanj. Mar-

sikaj izvira samo iz skrbi za prehrano. Narava je uredila stvar pač tako, da zmaga močnejše nad slabotnejšim. Če n. pr. pajek prede prevejane mre-že, da se mu vanje naložijo vsakovrst-ne živalce, tedaj tu ne gre za zločin, temveč za naravno priskrbovanje hra-ne. In prav tako ne bo smel dobro vzgojenemu mestnemu psu nihče zame-riti, če pozabi na kakšnem izletu na svoje privzgojene lepe manire in se nenadno spozabi nad kakšno kokošjo ter jo usmrti. Tudi tu gre za naravno nagnjenje, ki počiva v živali.

Bili so časi, ko so živali zavoljo nji-hovih zločinov postavljali celo pred sodnike, n. pr. majniške hrošče, miši, podgane, kobilice. Takrat gotovo ni šlo za zločine v pravnem smislu te besede.

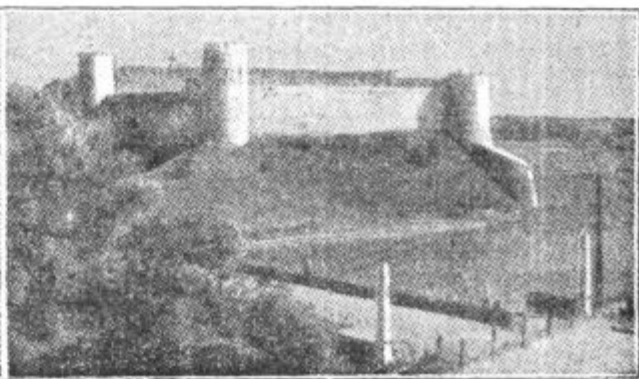
Po G. F. Frankengu — kj

NA MEJI DVEH SVETOV

Počasi in z dolgimi postanki na vsakem majhnem kolodvoru vozi vlak po široki ruski pro-gi skozi ravno pokrajino. Tem-ni bori, jesensko pobarvane breze, vrbovje, enolična ra-van, vmes mrtvaški izraz strnišč — vedno enak pogled, ki navdaja potni-ka z otožnostjo. Pokrajina je kakor odrezana od sveta. Vasi, mimo katerih se vije vlak, so samotne in zapuščene. Na preprostih, toda za zimo dobro preskrbljenih postajah bereš imena: Arukula, Kadrina, Kabala, Sonda. Še je jesen, toda okna in vrata v vlaku so že pokrita z dvojnimi stekli. Ne mo-reš jih več odpreti. Potnik čuti, da bo

tu kmalu zavladata ledena zima z ostri-mi snežnimi viharji. Progo varujejo pred zasnežitvami goste žive ograje in lesene stene.

Vlak vozi skoraj pet ur na dve sto kilometrov dolgi progi od estonske prestolnice do mesta Narve ob ruski meji. Samo enkrat prekine enoličnost pokrajine lepa slika: V motni daljavi zagledaš goro in zdi se ti, kakor da vidiš na vrhu grad. Vlak se kmalu ustavi na postaji Kiviõli. Velike za-loge bencina obkrožajo kolodvorski objekt. Gora ki si jo videl, je le 70 m visok grič pepela, grad na vrhu pa je končna točka žične železnice. V oko-

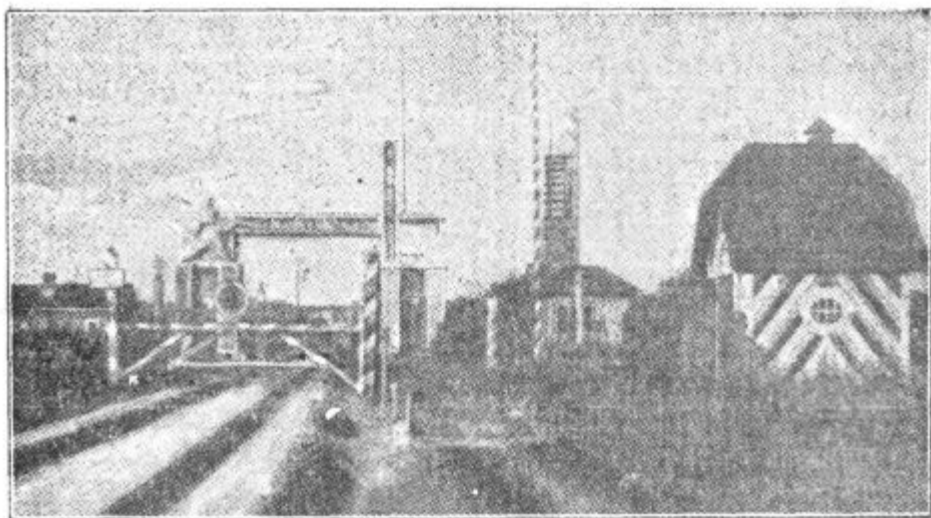

Na levi: Hermanova trdnjava. Na desni: Ivangorof

lici namreč pridobivajo bencin iz skriljevca.

Po enourni vožnji se ustavi vlak v obmejnem mestu Narvi. Komaj pol tucata potnikov izstopi. Ulice ob kolodvoru z enonadstropnimi, belimi hišami so prazne. Neprijazen vtis. Zdi se, kakor da veje dih samote tudi v to nekdanj gospodarsko pomembno mesto. Narva ima 25.000 prebivalcev, med njimi 7000 Rusov, toda ljudi, ki jih srečaš na dolgi poti s kolodvora do hotela, lahko sešteješ na prste. Hotel ima pomembno ime bivše ruske prestolnice, ki

razlik. Spodaj drvi v mogočnih lokih s vrtinci in hitricami voda. Proti jugu razločiš v daljavi vodopade Narove. Prijazno vpliva od tu potenjica starega mesta z vitkimi cerkvenimi stolpi. Na zapadnem bregu stoji na strmi skali Hermanova trdnjava. Na nasprotni strani se dviga trdnjava Ivangorod, ki jo je dal zgraditi ruski veliki knez Ivan III. Na eni strani okamenela moč germanstva, na drugi skrivnostno grozeča slovanska trdnjava. Brez posebnega zgodovinskega znanja — tu so Rusi odbijali navale nemških križarjev,

Železniška proga Narva—Leningrad ob estonsko sovjetski meji

je oddaljena od tu le kakih 140 kilometrov. Čuden in zapuščen je ta hotel. Pred leti je bil v njem samostan. Pusto in mrzlo je njegovo gladko, belo pročelje s temnim vhodom.

Sprehod skozi staro mesto ti pokaže lepšo sliko. Stare meščanske hiše z visokimi strehami in balkoni in lepimi baročnimi portali očarajo tujca. Magistrat s stonniščem je arhitektonska posebnost. Popolnoma drugačna je slika mestnega dela Ivale, ki je v bojih med belimi gardisti in boljševiki l. 1919 do tal pogorelo. Skoraj povsod v Evropi so odstranili slične žalostne priče velike vojne, samo tu ne! Tu pa tam je sicer kaka nova hiša, toda vmes štrlijo iz tal s travo in goščavo poraščeni temelji nekdanjih hiš.

Pogled z železniškega mostu čez reko Narovo je svojevrsten. Tujec je presenečen, kajti kdo bi pričakoval v sicer ravni pokrajini takih višinskih

Dancev in Švedov — čutiš tu, da stojiš na zemlji, ki je bila in bo prizorišče bojev med dvema svetovoma, katera luči sedaj deroča voda v globini.

Danes sta obe trdnjavi v estonskih rokah. V obeh je nastanjeno vojaštvo. Sredi zidov ivangorodske trdnjave je pravoslavna cerkev. Prebivalci morajo imeti posebno dovoljenje, ako hočejo v njej moliti. Okoli hiše se razvija vojaško življenje s streljanjem.

Politična meja med Estonsko in Rusijo teče kakih sedem kilometrov vzhodno od Narve. Železniška proga Narva—Leningrad je pri Komarovkasu zaprta. Rusi so postavili visoko čez progo sovjetsko zvezdo z napisom »Proletarci vseh dežel združite se!« Tako je zraven so na kraju, ki se dobro vidi iz Estonske, postavili bronasti kip estonskega revolucionarja Kingisseba, ki je bil pri nekem napadu proti estonski vladi ustreljen. Po njem so ime-

novali tudi obmejno mesto Jamburg. Le redko pelje tu vlak, v katerem se vozijo samo uradniki ali turisti. Domačini, ki imajo sorodnike na tej ali oni strani, morajo čakati po cele mesece na vizum, včasih pa čakajo tudi zamen.

Pojem državne meje je tu posebne vrste. Zaporedne žične ograje kakor na fronti ločijo obe državi. Samo drobne živali se morejo preriti skozi, kar dokazujejo ostanki njih dlake na ostrih bodicah. Ta črta iz bodoče žice je prekinjena le na nekaterih nepre-

hodnih mestih v močvirju. Za to obmejno črto iz mrtve žice pa je živ zid ruskih obmejnih stražarjev, obrnjenih s hrbtom proti Estonki. Stražarji ne smejo govoriti z nobenim onstran meje. Na klice ali vprašanja ne boš dobil nobenega odgovora. Obmejna varnostna služba sega še dalje. Če bi se komu v obupnem junaštvu posrečilo na skrivnosten način prekoračiti mejo, tega zasačijo več kilometrov daleč od meje posebni organi, ki patrolirajo na vseh potih. Br-f

PREKUCUH MARAT - OBSOJEN ZARADI KRAJE?

O studni Marate, zelenkatso, čemer-no, mozoljčasto človeče v zamazani obleki in z nesnažno cunjo na glavi, je bil po rodu švicar, iz Neuchâtela, bržkone potomec španskih prednikov. To bi razlagalo njegovo vneto, prenapeto, krvoločno nprav, ki spominja najlepših dni inkvizicije. Na krstnem listu je njegovo ime zapisano »Mara« in njegov oče je označen kot prozelit (izpreobrnjenec) kar je značilno v dušeslovnem oziru.

Navzlic odurni vnanjosti je imel »pri-jatelj naroda« ljubavna razmerja: obože-

vala ga je markiza pl. B, pri kateri je bil zdravnik, dalje gospodična Souesse, dekla pri vrezovalcu Maquet-u, kjer je stanoval l. 1790, in Simona Evrardova, ki so jo po njegovi smrti imenovali Maratovo vdo-vo.

Spričo svoje grdosti Marat ni maral javno nastopati. Rajši je pisal. Bil je predhodnik pamfletistov 19. stol. iz Rochefortove šole, nesposobnih, da bi vodili množice ter izkoriščali dogodke. Nemara je Marat celo izrabljaj svojo priščavo polt, da je vstajal na samem in se hodil pogosto kopat v ba-

MARAT, umorjen v kopalnici

njo, kjer ga je zatekla Sarlota Cordayeva in ga z bodalom usmrtila.

Med revolucionarji ima Marat celo v svoji stranki posebno mesto. Vsem se je že telesno gnusil. Zato ni čudno, če se je bavil z znanostjo. Seveda Robespierre bi bil tudi lahko spisal »Razpravo o človeku«, »Verige suženjstva«, osnutek za ustavo, toda nikoli ne bi bil utegnil zbrati gradiva o strelvodu, elektriki, o zdravljenju sušice z apneno raztopnino, usedlo v alkoholu.

V mlajših letih je bil Marat zdravnik v edinburški Akademiji, nato pa v Artol-

ski hiši. V tem drugem poklicu je dobil francosko državljanstvo. Za plačo je dobival 15.000 liver (frankov) na leto in sijajno stanovanje. Tako malo je v njem demagoga, celo demokrata, da si v Španiji skuša pridobiti plemiških naslovov.

Vse to nenadoma prepaše in vrže Marata v nasprotno skrajnost. V svoji bedi piše strupeno zoper Neckerja, češ da pošilja pokvarjeno žito, zoper peke in mlinarja, itd. Na njegov rovaš gre mnogo odgovornosti v septembrskih pokolih.

Časutijevi Thomson je objavil v zgodovini-

TRIJE MUŠKETIRJI

ALEKSANDER DUMAS ST. ILUSTRIRAL HÖRRETRANDERS © FONATIS NI DOVOLJEM

PRED BOGOM IN PRED SVETOM OBTOŽUJEM!

D'Artagnan je stopil korak naprej in rekel:

»Pred Bogom in pred svetom obtožujem to žensko, da je zastrepila Constanco Bonacieuxovo, ki je sinoči umrla.«

Obrnil se je k Porthosu in Aramisu, ki sta stala za njim.

»Bila sva pričli« sta vzkliknila oba istočasno.

D'Artagnan je nadaljeval:

»Pred Bogom in pred vsem svetom obtožujem to žensko, da me je hotela zastrepiti z vinom, ki mi ga je poslala

v Villeroi. Vinu je bilo priloženo pismo, iz katerega naj bi sklepal, da so mi ga poslali prijatelji. Bog me je rešil, toda neki mož, Brisemont po imenu, je umrl na mestu, ker je pil zastrupljeno pijačo.«

Spet sta se oglasila Porthos in Aramis: »Bila sva pričli«

»Končal sem,« je rekel d'Artagnan ter stopil s Porthosom in Aramisem v stran.

»Kaj pravite vi?« je vprašal Athos lorda.

Baron je stopil počasi naprej in rekel:

skem obzorniku English historical Review sumnjo, da je bil Marat, začasni učitelj francoščine v Londonski akademiji, obsojen v prisilno delavnico v Woolwichu, ker je kradel novce in svetinje. Točnega dokaza ni, saj bi bil — po imenu sodeč — uzmovič lahko njegov brat. Obremenjuje pa ga to, da je v svojih spisih tatvino večkrat zagovarjal. »Siromaki imajo pravico, da siloma zahtevajo pravico do življenja«. Tudi je znano, da je na Francoskem ob prevratu napravil nekaj dejanj, ki se čudno ujemajo s pojmom ropanja. M. R.

ŠE O 150. OBLETNICI MOZARTOVEGA »DON JUANA«

Ob besedah drja Fr. G. na str. 365 22. knjige Zisa o Lorencu da Pontu sem se domislil, da piše ta laški libretist v svojih »Spominih« (»Memorie«, New York 1823—7, 4 zvezki) o uprizoritvi »Don Juana« v Pragi. Na 3. strani 1. dela II. zvezka pravi: »Utegnilo bi biti težko popisati navdušenje, s kakršnim so sprejeli Čehi to 'epo godbo. Tiste komade, ki so jih ljudje skoro-raj v vseh drugih deželah — zlasti pri pr-

DRUGI TOŽNIK

»Pred Bogom in pred ljudmi obtožujem to žensko, da je umorila buckinghamskega vojvodo.«

»Ali je bil buckinghamski vojvoda umorjen?« so vsi presenečeno vprašali.

»Da,« je nadaljeval lord, »zavratno je bil umorjen. Po svarilnem pismu, ki ste mi ga vi poslali, sem dal to žensko prijeti in zastražiti po nekem zanesljivem podložniku Tega moža je zapeljala, mu izročila morilno orožje ter mu ukazala, naj umori vojvodo. V tem trenutku se morda Felton že pokori za svoj zločin.«

Globoka groza je pretresla navzoče.

»Toda to še ni vse,« je govoril lord dalje ter se obrnil naravnost k prestrašeni ženski. »Moj brat, ki jo je določil za svojo dedinjo, je nenadno umrl. Samo tri ure je bil bolan. Umrl je na čudni bolezn. Po celem telesu je dobil modre pege. Ali mi lahko pojasnite smrt svojega moža, svakinja?«

»Sramotno!« sta vzkliknila Porthos in Aramis.

vih uprizoritvah — najmanj občudovali, je imel ravno ta narod za nebeška dela; in — kar se zdi še dosti čudnejše — največjo lepoto v godbi tega tako redkega kakor dragocenega genija (Mozarta) so odkrili drugi narodi šele po mnogih, mnogih uprizoritvah — Čehi pa so jo spoznali takoj pri prvi uprizoritvi in jo popolnoma doumeli.

V teh »Spominih« je še marsikaj zanimivega. Ko je prišel pisec dne 1. IX. 1777. v Gorico, je vstopil v prvo boljšo gostilno, ki je imela sobe za tujce. »V mojo nesre-

čo je znala gostilničarka samo nemški in zato nisem razumel niti besedice tega, kar mi je pravila, ona pa ni razumela, kaj želim. V oni dobi (in še dosti dalje) je imela Gorica takele ulične napise: Theatergasse — Via del Teatro; Karstnergasse — Contrada del Carso i. dr. — povsod je bila nemščina na 1. laščina na 2. mestu. [Nekaj teh napisov se je prikazalo izpod ometa leta 1911. ob volitvah za drž. zbor]. — O laškem novelistu Castiju, ki ga je stavil sofist Kopitar l. 1834. pesnikom »Kranjske Čebeličice« za vzgled(!), je zapisal Da Ponte

ATHOS OBTOZUJE

»Morilka Buckingham, Feltona in mojega brata!« je grozeče zaklical baron. »Zahtevam, da se izroči pravici! Izjavljam, da se bom osebno maščeval, če bi sodišče tega ne storilo!«

Po teh besedah je pristopil lord Winter k d'Artagnanu in napravil prostor novemu tožniku Mylady si je pokrila obraz z rokami in skušala zbrati svoje zmehčane misli.

»Zdaj sem na vrsti jaz!« je spregovoril Athos votlo in se tresel kakor lev ob pogledu na kačo. »Oženil sem se s to žensko, ko je bila še mlada deklica. Poročil sem se z njo proti volji

svoje rodbine. Dal sem ji svoje premoženje in svoje ime. Neki dan pa sem odkril njeno sramotno znamenje. Na levi rami ima znamenje zločincev.«

»Povej mi sodišče, ki me je tako nečastno obsodilo!« je zavpila Mylady in skočila s svojega sedeža. »Pokaži mi moža, ki je izvršil obsodbo!«

»Molčil!« je rekel mož v rdečem plašču, »na to vprašanje lahko odgovorim jaz.«

resnične besede: »Casti je zaslovel po svojih 'galantnih novelah', ki so prav tako brezprimerno lepe glede na poezijo kakor opolzle in nenravnec. I. Koštič

NAPREDEK NA PORTUGALSKEM

Vlada, ki deluje na Portugalskem od l. 1926., je izdala knjigo: »Le Relèvement économique au Portugal«, bilanco o svojem naporu v narodnogospodarskem in tehničnem področju. Predvsem vidimo razvoj portugalskega proračuna, potem narašča-

nje prometa in prometil, zidanje cest, železnic, brezjava, telefona in pristaniških naprav, ojačenje pomorskega prometa, vodnih stavb na prosep kmetijstvu. Nato se vrste pogonska sila, elektrika, številke iz rudništva, industrije, trgovstva in iz mest. Čitatelj dobi pregled čez gospodarske zmogljivosti države ki je danes postala trenutno pomembna zaradi svoje sosesčine s Španijo. A. D.

Starši niso izhodna, ampak prehodna postaja človeštva.

KRVNIK JE SNEL KRINKO

»Kdo je to? Kdo je ta človek?« je Mylady prestrašeno zakričala. Na glavi so se ji ježili lasje, kakor da bi bili živi. Pogledi vseh so bili uprti na neznanca. Samo Athos ga je poznal, toda tudi on ga je opazoval s prav tako začudenimi očmi kakor ostali. Ni mogel razumeti, kaj naj bi imel ta mož skupnega s to strašno dramo, ki se zdaj bliža svojemu koncu.

Tujec je počasi in slovesno stopal k Mylady. Ko je bil tako blizu pri njej, da ga je ločila od nje samo še miza, je potegnil krinko z obraza.

Mylady je nekaj trenutkov z grozo

opazovala ta blede, s črno brado in lasmi obrobljeni obraz, katerega oči so ledeno zrle vanjo.

»Nel Nel« je zavpila. Nehote se je njena negotova noga prestopila nazaj. Naslonila se je z rokami in hrbtom ob steno.

IZ LITERARNEGA SVETA

ITALJANSKI STIKI S SLOVENSKIM SLOVSTVOM

I

Splošen pregled

Iz zgodovine vemo, da so bili že davno pred svetovno vojno na obeh straneh meje med slovenskim in latinskim svetom nad Korminom in Čedadom — ki je v glavnem nespremenjena od časa okoli šestega stoletja (Kosovo, Gradivo) — oziroma na obeh straneh Slovenskega morja («il mar Schiavo», kakor imenuje Jadran pesnik Ariosto v četrtem spevu svojega »Furiosa«) močje, ki so blažili naravna nasprotstva in iskali primerne poti za sporazum med južnoslovenskimi narodi in Italijani.

Da so imeli veliki Italijani pravo umevanje za naša stremjenja, to dokazujeta izmed ostalih dva slavna imena. Giuseppe Mazzini, ki si je s svojim delom, postavljenim na temelje morale, resnice in pravice, pridobil neveljive zasluge za Italijo na političnem, gospodarskem, literarnem in filozofskem polju, je napisal ravno pred osemdesetimi leti (1857) preroške besede: »La storia ci narra di un' Illiria greca e di una Illiria romana; nel 1810 ebbe vita una Illiria francese; oggi abbiamo una Illiria austriaca. Io non parlo di questa: parlo dell' Illiria futura, come la intendono gli Slavi meridionali: di quella che essi invocano col nome di grande Illiria o di Stato illirico serbo e che abbraccia, una più o meno definita aspirazione comune, la Croazia, la Carniola, Carinzia, la Serbia, il Montenegro, la Dalmazia, la Bulgaria.«¹ (Scritti, izdanje Daelli) Tri leta pozneje (v juniju 1860) pa je zapel Giosuè Carducci² v svoji pesmi »Sicilia e la rivoluzione«:

Su, da' monti Carpati alla Drava,
dalla Bosnia alle tessale cime,
dove geme la Vistola schiava,
dove suona di pianti il Balcan!

Su, d'amore nel vampo sublime
scoppin l'ire dell'alme segrete!
Genti oppresse, sorgete, sorgete
nella pugna vi date la man!

¹ »Zgodovina nam pripoveduje o grški Iliriji in o rimski Iliriji; 1810 je živela francoska Ilirija; danes imamo avstrijsko Ilirijo. Ne govorim o tej: govorim o bodoči Iliriji, kakor jo zahtevajo južni Slovani: o oni, ki jo imenujejo z imenom Velike Ilirije ali ilirsko srbske države in ki obsega več ali manj določeno skupno stremjenje, Hrvaško, Kranjsko, Koroško, Srbijo, Črno goro, Dalmacijo, Bolgarijo.«

² Prof. Bartolomeo Calvi. Giosuè Car-

Serbo, attendi! su'l pian di Cossovo
grande l'ombra di Lazaro s'alza,
Marco prence dall'antro fuor balza
chè il pezzato destriero annitri.

In fra 'l gregge che misero e raro
l'asburghese predon t'ha lasciato,
perchè piangi, o fratello Croato,
il figliuol che in Italia morì?³

G. Carducci, Poesie, Casa Editrice
Madella, 1914.

Po svetovni vojni, ko je postala Italija s politično mejo čez Triglav in Snežnik do morja zapadna sosedna naše nove države, je bilo razmerje večkrat in delj časa nevarno napeto. Vzlic temu so se pojavljali na obeh straneh sicer nekoliko previdni, toda pogumni poskusi za medsebojno zblizanje — predvsem na kulturnem polju. Treba je priznati, da so bili tudi v tem oziru na italijanski strani aktivnejši. Ne glede na razne več ali manj utemeljene razloge, ki so sprožili in kasneje pospešili to aktivnost, je dejstvo, da so se v Italiji pojavili močje s poznanjem našega jezika, iz katerega so začeli prevajati posamezne pesmi, krajše epise, pa tudi celotna dela. Politične ovire so marsikaj preprečile ali vsaj zakasnilo — ta ali oni prevod je moral že v tiskarni čakati na »boljše čase« — kar izvemo tudi iz besed, ki jih je napisal Italo Maffei v uvodu svoje publikacije »Duma«, saggio di poesia e letteratura jugoslava-slovena (versione di Italo Maffei e Fany Sinkovec-Mayer, Modena 1924), ki je menda prvi prevod iz slovenskega slovstva v knjižni obliki. Poleg imenovanih dveh se udeležujejo s prevajanjem še devetorica mož: B. Astori, B. Calvi, A. Cronis, W. Giusti, G.

ducci preso gli slavi meridionali, Torino 1933.

³ V prevodu dr. Antona Debeljaka:

Kvišku, od Karpatskih gor do Drave,
od Bosne do Tesalskih grebenov,
kjer sužnja Visla moči planjave,
kjer odmeva od joka Balkan!

Kvišku, v ljubezni svete plamenu
naj bukne srd iz duše prikriti!
Zatirana ljudstva, vstanite, vstanite,
v pest naj se stisne vam dlan!

O Srb, le potrpi! Na Kosovem polju
Lazarja velika senca vstaja,
kraljevič Murko iz jame prihaja,
saj Sarčev rezget že doni.

Med čedo, ki habsburški ropar
bedno razredčeno pustil je zate,
kaj plačeš, hrvatski mi brate,
po sinku, ki v Italiji trohni?

Lorenzoni, A. Palmieri. U Urbani, I. Regent in G. Sussek. V tem sestavku so omenjeni samo prevajalci iz slovenščine, od katerih pa ta ali oni prevaja tudi iz srbohrvaščine (največ U Urbani) in celo iz bolgarščine (A. Cronia). Slovenski prevajalci v italijanščino tu niso upoštevani (n. pr. I. Kušar. Poeti jugoslavi del rinascimento I Serbi (Zmaj Jovan Jovanović in Branko Radičević) ter II Croati (Peter Prešern, Avg. Senoa, A. Nemčić in A. Trešić-Pavičić) Sloveni (Fr. Prešern, S. Gregorič in D. Kette).

Skoraj o vseh prevodih so izšla poročila — vsaj prejšnja leta — v LZ. Domu in Svetu, v kulturnem pregledu Jutra (B. Boroko) v SI in morda še kje drugje, pa tudi v raznih italijanskih obzornikih in časnikih (n. pr. v »Piccolo della sera« — S. Benco, U Urbani), vendar naj bodo tu navedeni vsi večji ali pomembnejši prevodi po avtorjih (ne po časovnem redu). Če je kakšen važnejši prevod izpuščen, naj to blagovolijo spopolniti strokovnjaki, ki razpolagajo z boljšimi men: nedostopnimi viri.

Izmed naših pisateljev so zastopani v italijanskih prevodih France Bevk, Ivan Cankar in Ivan Tavčar po celotnih delih in po krajših spisih (Tavčar samo po Visoški kroniki, ki jo je prevedel U Urbani pod naslovom »Streghe e demoni« Trst 1929). Iz Cankarja imamo naslednje prevode celotnih del: Hlapec Jernej in njegova pravica (dva prevoda; I. Regent in G. Sussek, izšel v Trstu in G. Lorenzoni, izšel v Gorici oba 1925), Lepa Vida (G. Lorenzoni, Videm 1928), Kralj na Betajmovi (B. Calvi, Torino 1929), Zgodba o šimnu Sirotniku (W. Giusti, Rim 1929), Moje življenje (B. Calvi, Mantova 1930). Če so izšle Podobe iz sanj in Calvijevem prevodu, mi ni znano, pač pa so bile objavljene 1. 1926 naslednje podobe iz te knjige: Peter Klepec (W. Giusti, Rivista di letterature slave), Rantenci in Zaklenjena kamrica (isti, I nostri quaderni). »Revija slovenskih literature« je priobčila tudi nekaj odlomkov iz drugih Cankarjevih spisov v prevodu U. Urbanija.

Bevkova dela sta doslej prevajala menda le W. Giusti (Rahji in Most samomorilcev I nostri quaderni) in prof. Urbani, ki je spretno poitalijanil celotno njegovo »Kresno noč« — »I fuochi di S. Giovanni«. Prevod je izšel letos v milanski založbi Le lingue estere (O tem prevodu o Urbaniju in o njegovem delu je pripravljeno posebno informativno poročilo).

O drugih naših pisateljev so le raztreseni priložnostni podatki v italijanskih publikacijah, predvsem v Urbanijevi knjigi Scrittori jugoslavi II kjer je posvetil avtor Ksaverju Mešku dalejši esej. O Mešku je pisal Urbani tudi v »Piccolo della sera« (26. VIII. 1937), kjer ga označuje kot »lirično dušo«

in »nasprotnika satire«. V istem članku pod skupnim podnaslovom »Due scrittori sloveni amici dell' Italia« govori tudi o Fr. Finžgarju.

Slovenski pesniki, katerih posamezne pesmi so izšle v italijanskem prevodu, so naslednji. Aškerc (Urbani), Gradnik (Urbani), Gregorič (Palmieri, Urbani), Kette in Murn (Cronia), Prešeren (Urbani), Sardenko (Urbani), Vodnik (Palmieri) in Zupančič (Maffei, Cronia Urbani Giusti in Calvi). Največ je prevedenih pesmi O Zupančiča, o katerem so tudi največ pisali. Ze omenjena Maffeieva knjiga s prevodi In treno, Duma, Epilogo, La madre e il figlio vsebuje poleg daljšega referata o pesniku in o njegovem delu tudi kratek pregled naše literature. Arturo Cronia je izdal (1928) knjigo Ottone Zupančič z dolgo razpravo in mnogimi prevodi. Prof. Urbani pa je razen esaja v drugem zvezku svojih »Scrittori jugoslavi« poročal tudi o Veroniki Deseniški, iz katere je prevedel več mest.

Posebej bodi omenjeno, da tu niso vzeti v poštev prevodi nelenposlovnih del, od teh pa le podpisani po prevajalcih.

Iz navedenih podatkov je razvidno, da so se pojavljali prevodi iz našega lepega slova ne toliko po literarno znanstveni urejenosti, kolikor po slučaju srečne izbire. Predvsem pa samo v svetlejši senci političnih odnosov med obema sosednima državama. Zato upajmo na tej in oni strani v trajnejšo in plodnejšo kulturno svetlobo! Pa tudi založniške razmere niso bile doslej zmerom vzorne. »Težko je delati, če se mora človek boriti z založniki.« piše eden od imenovanih italijanskih slavistov. Še težje je to pri nas in vendar moramo tu in tam misliti na »quel bisogno di scambi intellettuali su cui posano da secoli le buone relazioni di vicinato tra la nazione nostra e la sua vicina d'oriente«,⁴ kakor pravi Silvio Benco, literarni kritik tržaškega Piccola. Delo, ki ga vrše v tej smeri znani možje v Italiji, delo, ki naj bi bilo rudi z naše strani prožnejše v skupno korist, se pač ne more opraviati »zarad: imena ali dobička, temveč zaradi visoke dolžnosti« (Fogazzaro). Zato s Carducciem:

Uno il cuore, uno il patto, uno il grido:
Nè stranieri nè oppressori mai più!

(Iz enega srca zavpijmo:
tujca, tlačivca nikoli več!)

Iv. Podržaj

⁴ »ono potrebo umstvenih zamenjav, na kateri slone že stoletja dobri odnosi sosesčine med našim narodom in njegovim vzhodnim sosedom«.

Občudovanje nas dela majhne, omalovaževanje pa velike.

Gerhart Hauptmann

RENÉ DOUMIE,

dosmrtni tajnik francoske akademije. Literarni zgodovinar gledališki kritik in ravnatelj znane «Revue des Deux Mondes», je sedeminsedemdesetleten umrl v Parizu. Vsi, ki so se kdaj — tudi če le mimogrede — bavili z zgodovino francoskega slovstva, poznajo njegov v stotisočih izvodov razširjeni informativni priročnik «L'histoire de la littérature française» s koristnimi izvlečki, vprašanji o predelani snovi in kronološkimi pregledi. Sodeloval je pri mnogih revijah, zlasti pri zgoraj imenovani, in kot književni in gledališki poročevalec pri listu «Journal des Débats» ki ga zdaj menda podpirajo tudi države male antante. Od kritičnih del tega zvestega Brunetierejevega učenca je omeniti zlasti knjige: Od Scribea do Ibsena, Socialna vloga pisatelja Ljudje in ideje XIX. stoletja, Saint-Simon. Njegova sodba je bila tehtna in upoštevana.

P. K.

RAOUL PONCHON

»Napisal sem,« je dejal še pred kratkim, »157.000 verzov nikdar pa mi ni padlo v glavo, da bi štel, koliko sem popil kozarcev« (francoska besedna igra: vers-verres). Zdaj je skoro devetdesetleten umrl v bolnici, kakor njegov nekdanji tovariš in prav tako navdušen častilec božje kapljice Paul Verlaine

Ponchon je bil eden zadnjih pravih literarnih bohemov, izredno spreten in iznajd-

POVEJ NAM PRAVLJICO
(E. Frobél: izrezanka)

IZ SODOBNE LIRIKE:

JESENSKI MOTIV.

Cel teden sem imel kaj plodne ure:
vsak dan sonet — podobe akademske,
mogoče kdaj nekoliko bohemske.
Čimprej, sem del, opraviim korekture.

A filmek moj je moral skoz cenzure,
Roke so strigle tuje in tuzemske,
stanovi, stranke sekte anatemske:
korán moj nima več nobene sure.

Rogé sem kazal res, a skrajno mehke,
Ko! polž na zimo zdaj si jih zatižem,
zaspal bom, kakor rajni bi pod križem.

Ko Vesna spet nam pošlje sape plehke,
nemara dušo nam sladkost ovije
in peli bomo mile melodije.

A Debeljak

ljiv stihotvorec, duhovit pisec, bistrovit kritik, filozof pa velik veseljak in šalivec. Kakor Baudelaire je imel zelo rad mačke.

Leta 1920 je izdal edino zbirko La Muse au cabaret (Muza v krčmi). Štiri leta nato je bil kot naslednik Emilea Bergerata izvoljen v Goncourtovo akademijo.

AUGUSTO DE CASTRO, IMAGENS DA EUROPA*

Ime Castro ali Castilho srečujemo po luzitanski kulturni zgodovini razmeroma mnogo pogostejše nego pri nas. Kastelec. Naš naslovnik, član znanstvene akademije v Lizboni, je skrajna nastopal kot dramatik, začel s trodejanko Caminho perdido (1906), ki je v francoskem prevodu dobila naslov: La fausse route. Nadaljeval je s štiridejanko Amor à antiga (1907), v francoščini: L'amour et le temps. Potem: Chá das cinco (1909, Čaj ob petih), Vertigem (1910, Omotica), As nossas amantes (1912, Naše ljubice), A culpa (1918), Amor (1934).

V prozi je naš diplomat objavil 14 knjig, večidel študij iz raznih področij, n. pr. Religião do Sol (1900, Vera v sonce), As mulheres e as cidades (1928), ki je v Parizu 1930 izšlo z naslovom Une femme une ville, a v Italiji kot Le donne e le città (1933). Razprava Santo António na arte je prišla na svetlo najprej v Italijo nato v franc. Predzadnja knjiga nosi nadpis: Sexo 33 ou A revolução da mulher (1934).

Letos mi je pisec poslal »Evropske slike gledane z mojega okna« 19 člankov o politiki in pravnosti v Starem svetu. Podobna razglabljanja so nam nudili že mnogi modrijani med njimi B. Crémieux in P. Valéry. Neke druge navaja B. Borko

* vista da minha janela. Empresa nacional. Lisboa, 1936. str. 163.

v LZ 1933 (Duhovnost v nevarnosti). De Castro gleda evropski razvoj s stališča gospodujočih narodov, ni se vživel v položaj nekdanj tlačanih ljudstev. Po njegovem človeštvo ne trpi od starostne krize, temveč ob preobilni mladosti (6). Kriza zadeva prav za prav splošne formule civilizacije. Nobena usodnost nam ne grozi, saj noben zgodovinski zakon ne ustvarja občasni ali ciklični polomov prosvete. Zapadna prosveta razodeva vse znake trdoživosti. Amerika je v svojem političnem, znanstvenem, gospodarskem in umetniškem naporu optimistična, medtem ko se Evropa organizira v pesimizmu.

Delo, tako pestro po vsebini, se ne da na kratko in nazorno posneti. Avtor se izraža kaj mikavno, včasih udari na satirično struno, n. pr. Satan mi piše iz Amerike... Nejasno mi je, zakaj imenuje svetovno vojno: guerra eslavsko-alema (slovansko nemška), ko je bilo toliko narodov zapletenih vanjo. A. Debeljak

K NJ I G E I N R E V I J E VAN OERTRINGEN, PROTINARAVNA ČUD

Ob koncu novembra se je na prof. konferenci čulo, da je neki srednješolec v Lj. postal žrtev homoseksualca. Torej ta spolna zabloda ni neznana pri nas in bo pričujoča knjiga prav prišla zdravnikom, vzgojiteljem in vsem, ki imajo opravka z javnostjo. Nizozemski avtor nas poučuje, da tribadija ni samo grško zlo: razširjena je po vsem svetu in po vseh dobah, celo po najprvotnejših. Po Hirschfeldovih računih je 2% vseh ljudi vdanih takemu nagnjenju. Seveda ni povsod ocenjevanje lezbične ljubezni enako. Ponekod se strogo zatira, drugod se mirno trpi. Francozi radi govoré o nemški pregrehi (vice allemand), ne zavedajo se pa, da v njihovi besedi »bougrec (iz búlgarus) tiči slična psovka na Bolgare, kar se sliši tudi po nekih drugih romanskih pokrajinah, n. pr. it. buggerone, buggerare. Po teh besedah so pač naše kletvice buzarona, buzaraca, buzakijuna.

Klasični filologi poznajo popevko vojakov po povratku iz zmagovitih galskih vojn in o Cezarjevem ljubčku Nikodemu:

Ecce Caesar nunc triumphat
Qui subegit Gallias,
Nicomedes non triumphat
Qui subegit Caesarem...

V srednjem veku je nastal distih, ki pravi, da je Rim krščen po zaobrneni ljubezni (ab inverso amore nomen habet: Roma—Amor). Na tako inverznost je v Večnem mestu naletel pred vojno dr. V. M., kateremu se je natakral intimno približal, tako da se mu je naš pesnik zahvalil z zaščitno. Gledé Albancev sem pred nekaj leti v Ulcinju spoznal, da mora biti invertirana spolnost dokaj razširjena. V morskii plitvini se je kopala peščica frkoljnov, od katerih je bilo najstarejšemu 13 let. In vendar so

si ti paglavci med seboj očitali, da se vda-jajo grehoti, kakršno poveličuje perzijski poet Sadi v knjigi ljubezni »Gulistana«.

Človek z literarnimi nagnjenji bo s posebnim zanimanjem pregledal poglavje o znamenitih pederastih iz starega, srednje-ga in novega veka. Shakespeara in Michel-angela n. pr. danski znanstvenik skuša oprati, Whitmana pa ne, saj ga šteje v vrsto sebi enakih sam André Gide. Oskar Wilde je obče znan primer homoseksual-nega pisatelja.

Jedro istospolnega zadatka tiči v vpraš-anju, kako naj ravna in živi človek, ki ga je priroda tako nesmiselno ustvarila. O tem razpravlja zaključno poglavje. Pre-vajalec dr. S. K., ki je spotoma dodal do-kaj pripomb iz svojega, n. pr. Sovretovo mnenje o Sapfini ljubezni, sklepa z zdrav-niškim nasvetom, objavljenim v »Sloven-cu« l. 1933.

Jezik teče gladko, hud pravopisec bi pa tu in tam še kaj opilil. A. D.

PRIPOMBA K »STRTIM PERUTIM«

V ožjem krogu svojih znancev sem se mogel prepričati, da z veseljem čitajo go-renjo povojno povest, označeno s psiholo-ško dognanostjo in gladkim pripovedova-njem. Ker je položena v usta neliterarnemu junaku, ne smemo iskati rafiniranega slo-ga. Tam pa, kjer pisec govori v svojem imenu, naletimo brž na stilistične ukrase, n. pr. rime in aliteracije, čezmeren in čez-meren (3), miren in mrzel (4). Avtor redko seže po vnanjih efektihi, ki bi utegnili mi-kati preprostega bralca, n. pr. kriptogram, kakršne je pri obecnih izrazih uporabljal Rétif de la Bretonne (A. Tabarant, Le vrai visage de R. de la B., 1936, 37). Glede po-greške, navedene v Žisu 11 XII, laisséé na-mesto laissé moram opomniti, da je nave-dek vzet iz starofrancoske pesmi Ch. d'Or-léansa Le Printemps, ki jo je LZ 1928 (392) priobčil v Pretnarjevem prevodu: Čas svoj plašč odložil je... Starofrancoske oblike mangier, pèchier, laissier (laxare) so se za nebniki spremenile tako, da so danes bres-i. Podražajev citat je torej pravilen. A. D.

Uredništvo je prejelo:

REJEK MALIH ŽIVALI, leto IV. št. 12. Zaključna številka, kateri je priloženo tudi vsebinsko kazalo za tekoči letnik, vsebuje med drugo pestro vsebino: Konec članka o Tuberkulozi (dr. L. Hribar), Zgodovina o golobih, Pitanje kuncev, O kunčjih kožicah (s slikami), Nustrija ali močvirski bober. Na koncu je običajen zanimiv drobiž s društvenimi vestmi. List izhaja mesečno in se naroča v Ljubljani, Karunova ul. 10. Let-na naročnina 30 din.

Kakor se ne delajo lepi stíhi s čuvstvi, temveč z besedami, tako se ne dela dobra politika s sistemi, ampak z dejanji.

André Maurois

TEHNIČNI OBZORNIK

SLEPLJENJE IN POLARIZIRANA SVETLOBA

Tehniko razsvetljave je vedel razvoj cestnega, zlasti pa še avtomobilskega prometa do mnogih vprašanj, ki jim zvečina še ni in jim tudi v doglednem času še ne bo kos. Eno izmed teh vprašanj je varna ureditev nočnega prometa. Rešitev je v tem primeru sicer na dlani, treba bi bilo le zadostno ali boljše smotreno razsvetliti ceste in nočni promet bi potekal varno kot podnevi. Na žalost je zadovoljiva razsvetljava cest še vedno utopija.

Dasi zadoščajo obsevala prometnih občil tako glede jakosti osvetlitve kakor tudi glede razsežnosti svetlobe vsem zahtevam, s lepi vendarle njihova luč vozače in pešce, odvzemaajo jim za nekaj trenutkov toli potreben razved. Kako odpraviti torej to neznosno slepljenje ki je povzročilo že toliko prometnih nesreč? Tehnike, ki so se bliže bavili s tem vprašanjem, je vedla raziskava do »polarizirane svetlobe«.

Kaj je polarizirana svetloba? Ker odgovora na to kratko vprašanje ni mogoče stisniti v kratko definicijo, si oglejmo zgodovinska odkritja »polarizacije«. Nekega poletnega večera l. 1808. je opazil francoski učenjak Malus s svoje sobice na Rue d'Enfer močno svetlobo, ki so jo odbijala okna Luxembourške palače (»Pariz«). Pri tem mu je šinila v glavo misel kako se neki vidi ta svetloba skozi prozoren kalcit? In res, vzel je s police prozoren kristal kalcita (dvolomec) ter pogledal skozenj. Toda glej! Svetloba s šip je na mah zginila. Ali je šlo sonce za oblake? Ne, kajti ko je bil odmaknil prozorni dvolomec, ga je slepelo kakor nekaj trenutkov prej. Ko je nato dal Malus vnovič dvolomec pred oko, prvotnega pojava ni več bilo. To ga je napotilo, da je pričel kristal vrteti. Pri tem je opazil, da se s sukanjem kristala za pravi kot (90 kotnih stopinj) svetloba s oken pojavi izmenoma s polno močjo in povsem izgine.

Malus je torej odkril »optično mrežo«, ki omogoča ali zabranjuje svojim svetlobnim žarkom prehod. Ta svojska svetloba pa je, kot smo videli, »odbita« svetloba ali pa svetloba, ki jo propušta določen svetlobni filter ali zopet neka optična mreža. Svetloba gre namreč skozi dva kosa enega kristala tedaj, ko ležita drug na drugem tako, kakor sta ležala preden smo jih ločili, nemoteno; če pa en kos zavrtimo za devetdeset stopinj, jo drugi kos v pretežni meri varka in torej ne propušta (polarizacija).

Ko bi gledali skozi »kristalne« naočnike proti svetlobi, katero bi izžarjalo obsevalo, ki bi imelo spred izdelano šipo iz prozornega in za devetdeset stopinj zasukanega »kristalnega« telesa, bi svetlobo z obsevala sploh ne opazili.

V tej smeri napravljeni poskusi so se

doslej dobro obnesli. Vendar priča proti uvedbi obsevalnih filtrov in polarizacijskih naočnikov dvoje dejstev: žarnice obseval in precej dragi polarizacijski filtri. Kar se namreč žarnice tiče, bi bilo treba njihovo jakost podvojiti, kar je pri starih vozilih večinoma neizvedljivo. Druga ovira pa je ta, da bi bila zelo težka naloga prisilno opremiti obsevala s filtri in zahtevati od vozačev in pešcev, da si nabavijo in ponoci nataknejo nove naočnike.

(tma)

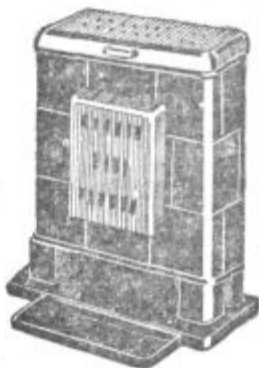
Skoraj vsi narodi žive danes od svoje masti in razdeljujejo svoje v devetnajstem stoletju napravljene rezerve Nemara je bila ta dieta potrebna: debelost postane lahko nevarna. Prav tako tudi preveliko shujšanje. Naš proračun je zanj le še iz kosti in kože.

André Maurois

PRAKTIČNE NOVOTE

Res dobra peč

Vprašanje, da-li si naj za zimo izberemo železno peč ali peč s pečnicami, dela ljudem mnogo skrbi. V peči s pečnicami, ki nam jo kaže elika, pa sta združeni prednosti obeh tipov peči, kajti kakor železna peč oddaja toploto zelo hitro, in kakor peč s pečnicami, jo za daljšo dobo hrani. Peč stoji na nogah iz se da preneseš kamor koli. Toploto začenja razvijati zelo hitro zavoljo »torustrac« iz jeklene pločevine na svojem zadnjem

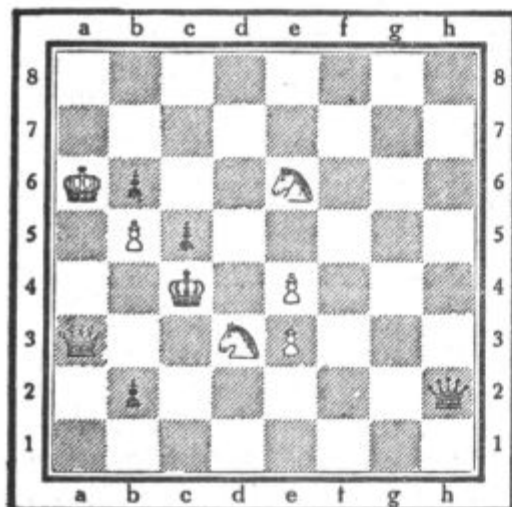
delu, skozi katerega morajo kurilni plini, preden pridejo v dimnik. Ta priprava toplote hitro oddaja. K temu pripomore še kuhalna plošča na zgornji strani. V ostalem je peč izdelana tako, da oddaja po najnovejših kurilnih načelih toplo ne samo navzgor in v stran, temveč tudi navzdol, da segreje hladni zrak, ki se tal drži. Posebna prednost nove peči je ta, da se da natančno naravnati. S pomočjo zračnega potiskalca uravnamo dovod zraka po svoji želji in s tem lahko prižgemo mnogo kuriva. Mešane pečnice so barvaste, pečna in pepelišna vrata ter kuhalna plošča zakrivata dve poniklari kovinski pokrivali. Peč je primerna za vsako vrsto kuriva.

PROBLEM 223

Dr. O. Dotterweich

»Münchener Zeitg 1906, I. nagrada

Mat v dveh potezih

Rešitev problema 224

1. Db7 — a6 (grožnja, 2. Da4 + Kc 5, 3. L × e3 mat), Kd4 × e4 (a); 2. Da6 × e6 (+ poleg 3. Lf2 × e3 mat. 1... Kd4 — e5 (b); 2. Lf2 × e3 poleg 3. D × e6 mat. 1... Kd4 — e5 (c); 2. Se1 — d3 + poleg 3. D × a4 mat. 1... Th4 × e4 (d); 2. Ke7 — d6!; 1... Sg1 — f3 (e), 2. Le4 — d3!

ZA BISTRE GLAVE

355

Zaloga premoga

V nekem skladišču premoga s 40 stoti so neki del prodali. Trgovcu je ostalo potem 8 stotov več v zalogi, nego je prodal. Koliko je bilo to?

856

Koliko točk?

Na površini krogle moramo označiti štiri točke, ki morajo ustrezati sledečemu pogoju: Od vsake točke moramo priti z ravno ali zakrivljeno črto do vsake druge točke, ne da bi pri tem sekali drugo črto. Koliko takšnih točk lahko označimo?

857

Na pamet

Koliko je polovica dveh tretjin treh četrtn? (To nalogo je treba rešiti na pamet, ne pismeno. Naglost, s katero jo rešimo nam je merilo za matematično razboritost.)

Rešitev k št 353

(Povečano število)

To sta dve števili, in sicer 2 ali $\frac{1}{2}$, kakor nam postane jasno s preprosto kvadratno enačbo.

Rešitev k št 354

(Število 12345679)

To so mnogokratniki števila 9.

E. Stoye: ADVENT